

the directions and the specificity of processing of these sources; to illuminate the levels and the impact of the assimilation of folk-art sources in different periods of literary activity of the writer. This article presents a comparative analysis of an array of folk-song poetry, folklore plots of Borys Grinchenko's poetry. The significance of the contribution to the culture of Ukrainian literary folklorism of the end of the 19th — first half of the 20th centuries is also characterized there. The article examines the nature of inter-system communication of literature and folklore, the specifics of the «folklore» letter of the artist, formed on the folk poetry in his own creative expressions, representativeness of Borys Grinchenko's literary-mediated national-public world and the varied features of an individually original author's folklorism and mythology.

Key words: *folklore, poetics, poetry, intersystem interactions, art assimilation, symbols.*

УДК 821.161.2.09

ORCID iD 0000-0003-0497-3929

Ірина Яковлева

ОСМИСЛЕННЯ ІДЕЙ ЖІНОЧОГО РУХУ У ПЕРЕКЛАДАХ «НОВОЇ ДРАМИ» М. ГРІНЧЕНКО (НА МАТЕРІАЛІ ДРАМИ Г. ЗУДЕРМАНА “HEIMAT”)

У статті розглядається осмислення «жіночого питання» в перекладах «нової драми» М. Грінченко (псевдонім — М. Загірня) в контексті українського та європейського жіночого руху кінця XIX — початку XX ст., його роль і місце в національному українському літературному процесі зазначеного періоду. Здійснено аналіз процесів формування та пропаганди образу нової жінки на основі не дослідженого раніше перекладу драматичного твору Германа Зудермана “Heimat” («У рідній сим’ї»). Висунуто гіпотезу про значущість мотиву визволення жінки та образу жінки-борця як критеріїв добору представниками родини Грінченків творів для перекладу. Розглянуто розробку відповідних образів і мотивів в ідеологічному та художньому вимірах в їхніх перекладах і оригінальних творах.

Ключові слова: *українська література, український переклад, жіночий рух, «нова драма», М. Грінченко, М. Загірня, Г. Зудерман, “Heimat”.*

Актуальність теми дослідження.

Розвиток української модерної драми наприкінці XIX — на початку XX ст. позначений появою якісно нових персонажів, що не в останню чергу було зумовлено впливом загальноєвропейських світоглядних та мистецьких тенденцій. Так, важливим аспектом стає зосередженість автора на психологічному стані (станах) героя, показаних крізь призму історичних, соціальних подій та змін в особистому житті, які призводять до появи нового досвіду та психологічного дозрівання персонажа. Відповідно розвивається й тема «нової жінки» як логічне продовження загального прагнення до демократизму та засвоєння загальносвітових змін, а також української традиції, що збереглася в інтелігентних родинах як осередках культури. Виконані представниками родини Грінченків у мистецькій співпраці переклади драматичних творів є важливою частиною активного пропагування ними ідей жіночого руху.

Перекладацька діяльність Б. Грінченка згадується у працях О. Білецького, С. Єфремова, М. Рильського, І. Пільгука, А. Погрібного, В. Яременка та інших дослідників, зокрема у дисертаційному дослідженні «Перекладацька діяльність Бориса Грінченка та її роль в українському літературному процесі кінця XIX — початку XX ст.» А. Хоптяр [21]. В останньому йдеться і про переклади, здійснені спільно з М. Грінченко, є розділ, присвячений місцю жіночого руху у творчості Б. Грінченка. Порівняно менше досліджені біографія та творчість М. Грінченко, ще менше — її праця на ниві перекладу. Так, просвітницьку та літературну діяльність М. Грінченко досліджували її сучасники Д. Дорошенко, В. Дурдуківський, С. Єфремов, С. Русова; на сьогодні наявні два дисертаційні дослідження — «Літературно-мистецькі та наукові пошуки Марії Загірньої» Л. Неживої (2001) та «Педагогічна та просвітницька діяльність Марії Грінченко» М. Лашка (2017), де

побіжно згадуються переклади, здійснені спільно з чоловіком Б. Грінченком та самостійно.

У ґрунтовному дослідженні А. Хоптяр поруч із аналізом перекладів Г. Ібсена та Г. Гауптмана не згадуються виконані М. Грінченком у 1908 р. переклади відомого на початку ХХ ст. драматурга Германа Зудермана, оскільки вони зроблені нею цілком самостійно, отже, не могли досліджуватися у присвяченій Б. Грінченкові дисертації. Так, драму «Кінець Содомові» (рецензовану, щоправда, несхвально, ще І. Франком у 1891 р.) Марія Грінченко переклала сама, а переклад «У рідній сим'ї» («Heimat») був її чоловіком Б. Грінченком лише редагований.

Згадує про здійснені нею переклади драматичних творів Г. Зудермана лише Л. Нежива в дисертації «Літературно-мистецькі та наукові пошуки Марії Загірньої», відзначаючи їх як переклади високої художньої вартості на соціальну тематику.

Отже, **мета дослідження** — аналіз рецепції ідей жіночого руху в перекладах «нової драми» М. Грінченко на матеріалі «У рідній сим'ї» («Heimat», 1893) Германа Зудермана [8].

Наукова новизна. Вибір для аналізу саме цього твору зумовлений потребою його повернення в освітній (і загальний читацький) простір як незаслужено забутого твору високої художньої вартості.

Виклад основного матеріалу. Драматичний твір «Кінець Содомові» (у рец. І. Франка «Загибель Содомі», “Sodoms Ende”, 1891) був сприйнятий критиками та публікою несхвально. Проте наступний, найуспішніший твір Г. Зудермана — «У рідній сим'ї» («Heimat», 1893, рос. мовою «Родина», «Отчизна», переклад того ж року, англ. “Magda” або “Home”) — користувався шаленою популярністю в Російській імперії, тому обраний для аналізу як важлива складова культурного життя початку ХХ ст.

Самі ці п'єси (точніше, їх переклади) побіжно згадуються у виконаному Володимиром Дорошенком дослідженні про зв'язки української літератури з німецькою («Львівські вісті», 1942 р. [2]). Зокрема, він пише, що з відміною цензурних заборон 1906 р. українські діячі почали активно перекладати видатні твори тогочасної літератури, і Грінченки були чи не першими.

Так, у 1907–1908 рр. були видані виконані М. Грінченком переклади драматичних творів Г. Ібсена — «Ворог народів», «Підпори громадянства», «Примари», «Росмергольм», «Нора», а також «Монна Ванна» М. Метерлінка та переклади згаданих вище двох п'єс Г. Зудермана. Нескладно помітити, що усі вони порушують питання нового суспільства, рівності, в тому числі гендерної.

В. Дорошенко вказує також і на причину того, чому саме переклади творів Зудермана виявились надовго забутими. Так, однією з причин названо

те, що п'єси Зудермана були аж надто «буржуазними» для радянської влади: «...можна було перекладати хіба комуністичну макулатуру...» [2].

Забутими виявилися українські переклади Зудермана й через незначні накладки видань — 1300 прим. «Кінець Содомові» та 1275 прим. «У рідній сим'ї». Варто звернути увагу й на саму назвотвору: в оригіналі “Heimat” — «Батьківщина» (букв. «вдома»). Бачимо, що М. Грінченко намагалася передати саме архетипний зміст цього поняття. Згодом, під час Другої світової війни, поняття *Heimat* трактувалося нацистським режимом як «життєвий простір», тому в повоєнному СРСР підлягало забуттю уже як таке, що асоціювалося з нацизмом.

Проте повернімося до 1908 р., коли М. Грінченко, що, за словами сучасників, зазвичай «не виказувала себе нічим, крім честі бути дружиною Бориса Грінченка» [20], спільно зі своїм чоловіком переносила ідеї світового жіночого руху на європейський ґрунт своєю перекладацькою діяльністю.

Вибір для перекладу саме цих драматичних творів аж ніяк не був зумовлений лише їхньою популярністю. Це був цілком свідомий вибір для перекладу саме тих творів, що пропагують ідеї «нової жінки». Б. Грінченко активно обстоював ідеї рівноправ'я жінки, зокрема право на освіту, ще до свого одруження (М Грінченко згадує: «...до мене слава дійшла... років за три» [7, 27]). Так, цій темі були присвячені статті Бориса Грінченка у Санкт-Петербурзькому журналі «Русский народный учитель» 1883–1884 рр. «Змиевские педагогические курсы» та «Письмо в редакцию» [1]. Уже одружившись, Борис Грінченко розробляє «жіноче питання» у плані ідеологічному, досліджуючи витоки патріархального ладу. Результатом цього дослідження стала його стаття «Жінка в допатріархальну добу» [6] (та її незавершений варіант «Борня жінки за свою самостійність» [4]), що так і не була опублікованою.

Пам'ятаючи про виняткову цілісність природи і принципів Б. Грінченка (за визначенням В. Короліва-Старого, «абсолютну точність у всьому», бо «кожну думку формулював, як геометричну теорему» [15, 241]), можемо стверджувати, що, виробивши свою чітку позицію, Грінченко працює над «жіночим питанням» у вимірі художньому. Його дружина М. Грінченко у всьому солідаризується з ним — практично все, що Грінченки роблять, вони роблять разом [3, 16].

Зростання інтересу подружжя Грінченків до жіночого руху на поч. ХХ ст. пов'язане з їхнім спілкуванням із дочкою Настею, яка не лише займалася політичною та навіть революційною діяльністю, а й опинилася у вирі жіночого руху на західноукраїнських землях [10, 14]. У листах до батьків Анастасія Грінченко описує «дикі»

галицькі традиції, на спротив яким була спрямована її активна участь у жіночому русі.

Б. Грінченко повертається до теми емансипації у статті «Женское движение в Галиции» [5], описуючи тягар «бессмысленных традиций» та висловлюючи надію на покращення становища жінки силами нового прогресивного покоління.

Тому можемо стверджувати, що інтенсивна праця над перекладами у 1907–1908 рр. була зумовлена послабленням цензури, а ось вибір творів для перекладу — цілком свідомим і мав на меті саме протест проти «бессмысленных традиций». Спосіб для цього Грінченки обрали уже випробуваний — просвіта, знайомство широкого загалу зі здобутками світової культури та пропагування нового. Здійснений же М. Грінченко переклад «У рідній сим'ї» Г. Зудермана відповідно є не лише одним із низки перекладених творів, а й вагомою частиною цілеспрямованої праці у цьому напрямку.

Тоді як, наприклад, «Нора» Г. Ібсена показує, як закостенілі патріархальні традиції не дають розвиватися жінці, як особистості та (у варіанті автора) демонструє спробу жінки вирватися з них, п'єса «У рідній сим'ї» показує еволюцію «нової жінки», яка знайшла в собі силу це зробити.

Головною героїнею твору є Магда, артистка, яка, пішовши за покликанням, не може бути адекватно сприйнятою своїм оточенням через десять років. У жінки є дитина, її готовий взяти заміж чоловік, що раніше її покинув. Кульмінацією сюжету п'єси можна вважати саме діалог Магди із батьком, який, давши слово вмовити дочку на шлюб, погрожує вбити її і себе, якщо вона не допоможе йому стримати обцянку. Жінка ж, зі свого боку, захищає власні свободи й вибір. Вона нагадує, що в неї ніколи не було допомоги від родини, і всі її досягнення — лише її власна заслуга. Змінювати ж спосіб життя лише через те, що так вимагають застарілі звичаї — тобто поступитися своєю так важко відвойованою свободою — вона не хоче: «Роль жінки, яка терпить і яку терплять, занадто це нова для мене» [8].

Батько, в свою чергу, бажав би бачити доньку такою ж, як її молодша сестра Марі, яка готова іти традиційним шляхом заміжжя, хатніх справ і появи дітей, тобто виступає у творі психологічним антиподом Магди.

Символічним є момент кульмінації, коли Магда майже відкрито говорить із батьком про свої відносини із чоловіками, а він не в змозі прийняти цього і готовий застрелити власну доньку:

III. Дитино моя, я перестерігаю тебе. Ти ж знаєш, я не можу інакше...

Магда. Так, тату, ти не даєш мені ніякого вибору... Гарзд... А чи певний же ти, що маєш право набиватися мною тому чоловікові?.. (III. слухає дуже уважно). Чи, по-вашому, варта я

його? (Незважливо). Я хочу сказати... чи в мене він тільки один був?..

III. (Кидається до шухляди, вихоплює пістоль). Повія! (Іде на неї, наміряючись на неї з пістоля, але раптом падає на крісло і лежить нерухомо, очі стали, рука звисла і в ній пістоль) [8].

Опис положення рук і тіла Шварце красномовно відображають ситуацію «застигання» в минулому, в традиції, яка не може бути порівняною з можливістю сучасної жінки обирати власну долю. Демонструє п'єса також спроби суспільної свідомості включити таких «нових жінок» у суспільство, нічого не змінюючи у традиціях:

Келлер. Ну, в цьому я, як чесний чоловік, і не міг би вневняти... Але вже сьогодні вранці склався в мене в душі святий... і радісний замір.

Магда. Простіть — одно питання: чи склався б у вас цей святий і радісний замір і тоді, якби я вернулася додому вбога і зганьблена?

Келлер. <...> При інших обставинах, звісно, не було б ніякої соціальної спроможності зробити законними наші колишні відносини.

Магда. То я мушу вважати себе щасливою, що, сама того не відаючи, десять років працювала задля цієї високої мети.

Келлер. <...> в ваших словах я чую замалим не іронію...

Шварце. Ти, дочко, думаєш може, що коли ти незалежна і стала великою артисткою, то вже можеш становити себе вище...

Магда. Артистку облиш! Я не хочу бути вищою за якусь швачку чи покоївку, що тяжкою працею здобуває собі шматок хліба [8].

Врешті, те, що батько прощає доньку і помирає, символізує психологічну зміну, нове бачення від нового покоління, яке може змінити на краще положення жінки в сім'ї та суспільстві.

Висновки. М. Грінченко, як і її чоловік та соратник Б. Грінченко, вважала одним із значущих завдань своєї спрямованої на побудову нового суспільства роботи ознайомлення широкого загалу з найновішими набутками світової культури. Важливою частиною цієї роботи були переклади популярних зразків європейської «нової драми» як пропагування ідей визволення жінки та образів жінки — сильної особистості. Зокрема, яскравим зразком цієї праці є здійснений М. Грінченко переклад драматичного твору Г. Зудермана «У рідній сим'ї».

Робота над перекладами «нової драми» та вибір творів були зумовлені кількома чинниками. Серед них, зокрема, цензурне послаблення, що зумовило можливість появи перекладних драматичних творів загалом. Також важливим є сімейний чинник, а саме: спільна праця з Борисом Грінченком над розробкою та пропагуванням ідеалу «нової жінки» та тісне спілкування з донькою Настею, яка брала активну участь у жіночому русі на західноукраїнських землях.

Можемо зауважити також, що тема вирішення конфлікту батьків і дітей була для М. Грінченка близькою, адже цивільний шлюб Насті Грінченко був для тогочасного суспільства подією скандальною. Бачимо, що цілковите прийняття батьками такого кроку своєї доньки було продиктоване не лише батьківською любов'ю, а й логічним продовженням свідомої позиції з приводу «жіночого питання». Про це свідчить навіть вибір назви твору, де «Неіма» (акцент соціальний) стає «Урідній сим'ї» (де акцент уже на стосунках саме між родичами).

Зосередженість же М. Грінченко саме на перекладах, а не оригінальних творах, окрім згаданого цензурного послаблення, пояснюємо ще й її вельми скромною оцінкою власних письменницьких здібностей.

Драматичний же твір Г. Зудермана був обраний для перекладу, оскільки, крім шаленої на той час популярності (був відомий з перекладу російською мовою), відповідав критерієві відображення еволюції — дозрівання особистості жінки, що наважилася кинути виклик тогочасному суспільству.

ДЖЕРЕЛА

1. Грінченко Б. Зібрання творів. Педагогічна спадщина. Кн. 2 / Київ, ун-т ім. Б. Грінченка; упоряд. О.М. Мислива, А.І. Мовчун, В.В. Яременко; комент., прим. В.В. Яременка. — К. : [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2013. — 424 с. : іл.
2. Дорошенко В. Зв'язки української літератури з німецькою / В. Дорошенко // Львівські вісті. — 1942. — 5–12 червня.
3. Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов ; ред. М. Наєнко. — К. : Феміна, 1995. — 688 с.
4. Інститут рукопису НБУВ. — Ф. І. — Од. зб. 31449.
5. Інститут рукопису НБУВ. — Ф. І. — Од. зб. 31493.
6. Інститут рукопису НБУВ. — Ф. І. — Од. зб. 31560.
7. Інститут рукопису НБУВ. — Ф. І. — Од. зб. 32294.
8. Інститут рукопису НБУВ. — Ф. І. — Од. зб. 32606.
9. Інститут рукопису НБУВ. — Ф. III. — Од. зб. 36722.
10. Клименко Н. Львівський період життя Насті Грінченко: сторінки з біографії [Текст] / Н.П. Клименко // Борис Грінченко — відомий і невідомий: матер. щорічних Грінченківських читань, 5 груд. 2012 р. / за заг. ред. В.О. Огнев'юка, Л.Л. Хоружої, А.І. Мовчун. — К. : [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2013. — С. 58–78.
11. Лашко М. Педагогічна і просвітницька діяльність Марії Грінченко (1863–1928) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / М.В. Лашко. — К. : [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2015. — 307 с. : іл.
12. Лашко М.В. Погляди на сімейне виховання в епістолярній спадщині родини Грінченків / М.В. Лашко // Борис Грінченко — відомий і невідомий: матер. щорічних Грінченківських читань, 5 груд. 2012 р. / за заг. ред. В.О. Огнев'юка, Л.Л. Хоружої, А.І. Мовчун. — К. : [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2013. — С. 114–119.
13. Липа І. Ессе Ното (Пам'яті Бориса Грінченка) / Іван Липа // Українська хата. — 1910. — Кн. 5. — С. 312–318.
14. Липа І. Пам'яті Насті Грінченкової / Іван Липа // Українська хата. — 1909. — Ч. 7–8. — С. 353–355.
15. Людина без копії — Борис Грінченко: архівні документи, раритети, матеріали до біографії Б.Д. Грінченка, виявлені у 2013–2016 роках / В.В. Яременко. — К. : Укр. пропілеї, 2017. — 258 с.
16. Мовчун А.І. Борис Грінченко і Марія Загірня: феномен родинного життя / А.І. Мовчун // Слово Просвіти. — 2013. — № 8 (697), 21–27 лютого. — С. 14–15.
17. Мовчун А.І. Борис Грінченко у спогадах: приваблива людська особистість / А.І. Мовчун // Борис Грінченко — відомий і невідомий: матер. щорічних Грінченківських читань, 5 груд. 2012 р. / за заг. ред. В.О. Огнев'юка, Л.Л. Хоружої, А.І. Мовчун. — К. : [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2013. — С. 5–17.
18. Нежива Л. Марія Загірня: Літературний портрет : моногр. / Л. Нежива. — Луганськ : Знання, 2003. — 170 с.
19. Неживий О. Борис Грінченко у дослідженнях і спогадах : навчальний посібник-хрестоматія / О. Неживий. — Луганськ : Янтар, 2013. — 456 с.
20. Русова С. Наші визначні жінки: літературні характеристики-силуети / С. Русова. — Коломия : [б.в.], 1934. — 92 с. : іл.
21. Хоптяр А. Перекладацька діяльність Бориса Грінченка та її роль в українському літературному процесі кінця XIX — початку XX ст. : дис. ... канд. філол. наук, спец. : 10.01.01 «Українська література» / А.О. Хоптяр. — Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2013.

REFERENCES

1. Hrinchenko, B. (2013). Collected works. *Pedahohichna spadshchyna : [Pedagogical Heritage]*. In 2 vols. Vol. 2, O. Myslyva, A. Movchun, V. Yaremenko and others (Eds.), K., Borys Grinchenko Kyiv University, 424 p.
2. Doroshenko, V. (5–12 chervnia, 1942). Zviazky ukrainskoi literatury z nimetskoiu [Links of Ukrainian Literature with German One]. *Lvivski visti*.
3. Yefremov, S. (1995). *Istoriia ukrainskoho pysmenstva*. M. Naienko (Ed.), K., Femina, 688 p.
4. Institute of Manuscripts of Vernadskyi National Library of Ukraine. F. 1, Od. zb. 31449.
5. Institute of Manuscripts of Vernadskyi National Library of Ukraine. F. 1, Od. zb. 31493.
6. Institute of Manuscripts of Vernadskyi National Library of Ukraine. F. 1, Od. zb. 31560.
7. Institute of Manuscripts of Vernadskyi National Library of Ukraine. F. 1, Od. zb. 32294.
8. Institute of Manuscripts of Vernadskyi National Library of Ukraine. F. 1, Od. zb. 32606.
9. Institute of Manuscripts of Vernadskyi National Library of Ukraine. F. 3, Od. zb. 36722.
10. Klymenko, N. (2013). Lvivskiy period zhyttia Nasti Hrinchenko: storinky z biohrafii [Lviv Period of Nastya Grinchenko's Life: pages of the biography]. K., Borys Grinchenko Kyiv University, *Shchorichni Grinchenkivski chytannia, 5 hrud. 2012 r.*, 58–78.
11. Lashko, M. (2015). *Pedahohichna i prosvitnytska diialnist Marii Hrinchenko (1863–1928) [Pedagogical and Educational Activities of Mary Grinchenko (1863–1928)]*. K., Borys Grinchenko Kyiv University, *Candidate's thesis*, 307 p.
12. Lashko, M. (2013). Pohliady na simeine vykhovannia v epistoliarnii spadshchyni rodyny Hrinchenkiv [Views on Family Education in the Epistolary inheritance of the Grinchenko family]. K., Borys Grinchenko Kyiv University, *Shchorichni Hrinchenkivski chytannia, 5 hrudnia 2012 r.*, pp. 114–119.
13. Lypa, I. (1910). Ecce homo (Pamiaty Borysa Hrinchenka) [Ecce homo (In memory of Borys Grinchenko)]. *Ukrainska khata*, Vol. 5, 312–318.
14. Lypa, I. (1909). Pamiaty Nasti Hrinchenko [(In memory of Nastia Grinchenko)]. *Ukrainska khata*, Vol. 7–8, 353–355.
15. Yaremenko, V. (Ed.) (2017). *Liudyna bez kopii — Borys Hrinchenko: arkhivni dokumenty, rarytety, materialy do biohrafii B. D. Hrinchenka, vyjavleni u 2013–2016 rokakh [Man without a Copy — Borys Grinchenko: archival documents, rarities, materials to the biography of B. D. Grinchenko, found in 2013–2016]*. K., Ukrainski propilei, 258 p.
16. Movchun, A. (2013). Borys Hrinchenko i Mariia Zahirnia: fenomen rodynnoho zhyttia [Borys Grinchenko and Maria Zahirna: the phenomenon of family life]. *Slovo Prosvity*, Issue 8 (697), 14–15.
17. Movchun, A. (2013). Borys Hrinchenko u spohadakh: pryvablyva liudska osobystist [Boris Grinchenko in Memoirs: an attractive human person]. K., Borys Grinchenko Kyiv University, *Shchorichni Hrinchenkivski chytannia, 5 hrudnia 2012 r.*, pp. 5–17.
18. Nezhyva, L. (2003). *Mariia Zahirnia: Literaturnyi portret [Mary Zagirnia: Literary portrait]*. Luhansk: Znannia, 170 p.
19. Nezhyvyi, O. (2013). *Borys Hrinchenko u doslidzhenniakh i spohadakh: navchalnyi posibnyk-khrestomatiia [Boris Grinchenko in studies and memoirs: textbook]*. Luhansk: Yantar, 456 p.
20. Rusova, S. (1934). *Nashi vyznachni zhinky: literaturni kharakterystyky-syliuety [Our Distinguished Women: literary characteristics]*. Kolomyia : [n. p.], 92 p.
1. Khoptiar, A. (2013). *Perekladatska diialnist Borysa Hrinchenka ta yii rol v ukrainskomu literaturnomu protsesi kintsia XIX — pochatku XX st. [Translation Activities of Borys Grinchenko and Its Role in the Ukrainian Literary Process of the late 19 — early 20 centuries]*. Chernivtsi: Chernivtsi National University named after Yu. Fedkovich, *Candidate's thesis*.

Ирина Яковлева

ОСМЫСЛЕНИЕ ИДЕЙ ЖЕНСКОГО ДВИЖЕНИЯ В ПЕРЕВОДАХ «НОВОЙ ДРАМЫ» М. ГРИНЧЕНКО (НА МАТЕРИАЛЕ ДРАМЫ Г. ЗУДЕРМАНА «НЕИМАТ»)

В статье рассматривается осмысление «женского вопроса» в переводах «новой драмы» М. Гринченко (псевдоним — М. Загирня) в контексте украинского и европейского женского движения конца XIX — начала XX века, а также роль и место указанных переводов в национальном украинском литературном процессе данного периода. Выполнен анализ процессов формирования и пропаганды образа новой женщины на основе неисследованного ранее перевода драматического произведения Германа Зудермана «Неимат» («Родина», укр. «Урідній сим'ї»). Выдвинута гипотеза о значимости мотива освобождения женщины и образа женщины-борца как критериев отбора представителями семьи Гринченко произведений для перевода. Рассмотрена

разработка соответствующих образов и мотивов в идеологическом и художественном планах в их переводах и оригинальных произведениях.

Ключевые слова: украинская литература, украинский перевод, женское движение, «новая драма», М. Гринченко, М. Загирня, Г. Зудерман, "Heimat".

Iryna Yakovleva

WOMEN'S MOVEMENT IDEAS IN M. GRINCHENKO'S "NEW DRAMA" TRANSLATIONS (BASED ON THE MATERIAL OF H. SUDERMANN'S PLAY "HEIMAT")

Ukrainians fought for their freedom in Ukrainian lands divided between the two empires. Women's movement was a logical continuation of this struggle. Borys and Maria Grinchenko theoretically interpreted the «women's question» due to the special treatment of a woman whose remains were preserved in Ukrainian intelligent families. In addition, they, according to their beliefs, chose plays for interpretation. In this article women's movement ideas in Maria Grinchenko's (pen name — M. Zagirnia) «new drama» translations are analyzed. Analyzed work (previously unstudied H. Sudermann's play «Heimat») is chosen because of need to return it into scientific circulation as unfairly forgotten. At the same time H. Sudermann's popular play «Heimat» was elected to supplement already studied works by disclosing other levels of Mariia Grinchenko's intellectual heritage. The aim of this paper is to highlight the new aspects of Grinchenko's family activity as interpreters. The gender approach is used to supplement the traditional interpretation of Mariia Grinchenko's works by disclosing other levels of her biography. The hypothesis about "new woman" characters as criterion of choosing plays for translation is put forward. It is established that we can call the Grinchenko's family translation creativity continuation of their considered program of modernizing their own literature as part of their struggle for creating a new society based on partnership and mutual respect. It is shown the prospects for further research in the global context of the Ukrainian literary process of the early twentieth century.

Key words: Ukrainian literature, Ukrainian translation, women's movement, "new drama", Mariia Grinchenko, M. Zagirnia, H. Sudermann, "Heimat".